

յանականներն բախուեցան, յետոյ Վր-
սեմափայլ Զիվեր Պէյը ոտքի վերայ
եղելով՝ համառօտ ատենաբանու-
թեամբ շնորհակալութիւն յայտնեց :

Այնուհետեւ Ս. Պարտիսթըն յա-
տուկ բարեմաղթութիւն ընելով Սգոս-
տափառ Կոյսեր կենաց, հանդէսը վեր-
ջացաւ :

ԱՌԱՔԵԼԱՇԱԽԻՂ. Ս. ՀԱՅՐ

ԵՒ ՅԱՐԻՈՅ ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆՔ

Այսօր ամեն ճշմարիտ Հայ իւր
սրտիս մէջ նոր եռանդ եւ նոր ուրա-
խութիւն մը կ'զգայ. այս օրուան յիշա-
տակը քաղցր է ամեն անոնց սրտին՝
որք իրենց հայութեան վերայ կը պար-
ծին. նոքա պարտաւորութիւն կ'զգան
շնորհակալ լինիլ երկու Բարերարներէ,
որք արիական անվհատ ջանքիւ Հայու-
թեան հիմունքը անյողգողգ հաստատու-
թեան վրայ խարսխեցին. սոյն քաղցր
պարտաւորութիւնն է, որ զիս ալ կ'ըս-
տիպէ բարձրանալ յայս բեմ բանա-
խօսութեան, եւ թէպէտ տիրա՝ բայց
սրտիս խորերէն բղիւսած խօսքերով նը-
ւիրել իմ եւ ընկերակցացս երախտա-
գիտութիւնը անզուգական Հարց, Սա-
հակայ եւ Մեսրոպայ, յիշելով նոցա ե-
րախտաբար, որ դիտաւոր շարժառիթ է
սոյն հանգիսիս, յորում աշակերտութեան
Պարգեւաբախտութիւնն ալ կը կատա-
րուի անոր համար որ՝ սոյն անզուգա-
կան Հարց բացին մեր առջեւ գիտու-
թեան ճանապարհը :

Վսեմախոհ հանգիսականք, արդա-
բեւ այսօր ամեն Հայ անուն կրող ան-
հատ պարտաւոր է յայտնել իւր ե-
րախտագիտութիւնը : Երախտագի-
տութիւնը ամենազինիւ զգացում
մի է, որով մարդ կարող է շնոր-
հաց արժանանալ եւ պատուել երախ-
տաւորը : Պարտք դրած է մեր վրայ

Աստուած սիրել եւ յարգել մեր Բա-
րերարները, նոցա երախտեք չի մե-
ռանալ եւ զանոնք յիշելով նոցա հե-
տեւող լինիլ : Պարտաւոր մեք մեր
ճնորհներէն անմիջապէս վերջ սիրել մեր
Բարերարները, վստիք ինչպէս ճնորդ,
նոյնպէս եւ բարերարք մեր թէ մարմ-
նաւոր եւ թէ հոգեւոր կենաց պատ-
ճառ են, երբեմն ազատելով զմեզ
վաղահաս մահուան անողորմ ճիրան,
ներէն կեանք կուտան, երբեմն մեր
անձի համար պատրաստուած չարիք-
ները մեզ զեկուցանելով կը զգուշա-
ցնեն, երբեմն զմեզ անհաւատու-
թենէ, թերամտութենէ եւ յուսահա-
տութենէ դարձնելով ի հաւատոս, ի
կատարելութիւն եւ ի յոյս հաստատե-
լով, երբեմն մեր անգիտութեամբ իբ-
րեւ բարիք ընտրած չարիքնիս իմացը-
նելով եւ մեզմէ ի բաց մերժելով ըզ-
մեզ ապագայ վտանգներէն կազատեն :

Վերջապէս կը դառնան նաեւ այն տե-
սակ ընտիր բարերարներ, որ ամբողջ
աղբ մը երախտապարտ կը կացուցանեն,
որոց յիշատակը օրհնութեամբ հոգա-
կել նուիրական պարտք է ճշմարիտ
Հայու, կամ թէ ըսենք, աղիւստափրա-
մարդու : Մարդու համար երախտա-
գիտութիւնը բնական զգացումն պէտք
է լինի, եւ բանական խորհրդով ու կա-
մօք պէտք է նուիրել ամեն պարտ ու
տրտաշած մեծարանք : Հարկ չէ մեզ
խօսիլ այնպիսի անտրժան անձանց վը-
րայ, որք կամ երախտագիտութեան
պարտքէն ազատելու համար կամ մե-
ծամտութեամբ, կամ նախանձով աչ-
լոց բարի արարքը չոր կը մեկնեն եւ
կը օրարսաւեն. այսպիսիք մեր այսօրեայ
խօսակցութեան նիւթ լինելու անար-
ժան կը համարիմք, որոց պարտաւր
չեմք ուզեր մեր ուրախութեան առ-
թին հետ խառնելով տխուր զգացմանց
պատճառ տալ : Ճշմարիտ երախտա-

գէտոր բարեսրտութեամբ կը մեկնէ իւր բարերարի աղօթքուտ գործքերը եւ ընդհանրութեան մէջ յայտնելով իւր շնորհակալութիւնը, կը յորդորէ նա և զայս, որ թէ՛ նոցա պէս բարիք ընելու ջանան, եւ թէ՛ բարերարաց երախտագէտ լինին։ Ահա այն երախտագէտի սիրտն ունի մեր Հայ Ազգն ալ, նա այն ապաշնորհներէն չէ, որք կ'անարգեն իրենց բարերարի յիշատակը, այլ այն աղնիւ ազգերէն է, որք կ'ըթողնեն իւրեանց բարերարի անունը անմահացնելու, և արժանաւոր ներբողներով կը վառեն, կը բորբոքեն իւրեանց որդւոց սիրտը և կը յորդորեն նոցա նմանելու։ Մէք Հայքս աւելի պարտաւոր եմք պատուել մեր սոյն անմահ բարերարները, որք ոչ մի այն կործանմանէ մը ազատեցին Ազգը, այլ և հոգեւոր ու մտային մահուանէ եւս փրկեցին. ուստի Սահակայ եւ Մեթովքայ, մեր այս գերապոյն Բարերարաց յիշատակը պէտք է անջնջ գրոշմենք մեր սրտին խորերը յաւիտեան վառ պահելով նոցա սէրը, բանիւ և արդեամբ։

Ինչպիսիք ընտիր պարգեւներ տուաւ երկինք Հայաստանի, որով այսօր իւր անխառնակ վիճակին մէջ անգամ փառաւոր է։ Աստուածային այս մեծ շնորհաց արդեամբ շատ անգամ կ'ըրրտեան վճէն ազատեցաւ Հայոց Ազգը։ Աստուածային այս մեծ պարգեւը ամենեւին անփոխարինելի է։ Օրհնեալ է Աստուած, որ կարող է իր քարանց յարուցանել որդիս Արարահամու եւ պարգեւել մարդկան աշխարհաշէն բարձր հանձարներ, որոն մոքէն կանցներ, որ այն պարթեւական մեղապարտ արժատէն պատուական բարունակ մի վերընծիւղելով պիտի բարձրացնէր Աստուած, և նորա անուշտի և կենդանութիւն բու-

րող պաղովը կերակրէր եւ պարտէր ամբողջ ազգ մը, և նոյն փոքրիկ բաւրունակը աճեցնելով նովաւ կազմել արգիւնաբերարմատ մը, ուստի հետզհետէ նոր բարունակներ յառաջ բերելով նոցա կենդանացուցիչ պաղովը ազգի մը անունդ եւ կենդանութիւն մատակարարել։

Ահա այս պատուական բարունակներէն մին էր Սահակ պարթեւ որ իւր առաքելանման նախահօր շաւղաց հետեւելով թէ՛ բանիւ և թէ՛ գործով, ցոյց տուաւ իւր հայրենասիրութիւնը, երբեմն ազգի օգտին համար զբրկուեցաւ, երբեմն իւր սուրբ և օրհնեալ գլուխը Պարսից անհաւատ և հըպարտ թագաւորաց առջեւ խոնարհեցուց, շատ անգամ նախատուեցաւ, շատ անգամ իւր ազգի ազատութիւնը պահպանելու համար անհաւան նախորարաց պաղատանքներ մատուց և մինչեւ նոցա մատնութեան զոհ եղաւ, բայց նա այս սամենուն դէմ իւր անձի պաշտպանութեան համար, ինչ կրնէր, ինչ զէնք կը գործածէր նա, ոչ մի նիւթական զէնք չունէր, նորա զէնքն էր համբերութիւն մը, որոյ ոչ թագաւորք և ոչ նախարարք կարողացան զիմադրել, նորա վահանն էր անխնայ ջանք մը՝ որուն առջեւ թագաւորաց կամքը կրնիճէր, և նորա զրահն էր երկնային շնորհք մը՝ որ ապաքան կը թողուր զթագաւորս եւ զաշխարհի իմաստունս։ Սոյն անշուքական ազգի նկարագիրն այսպէս կը ներկայացնէ մեզ Թորենացին. «Մահ կանացու ծնեալ անմահ զիւրն եթող յիշատակ, պատուեաց զսրտիկին (զաստուածանմանութիւնն), պատկառեաց ի կոշիականէն, փոխանորդեաց զկեանսն, և այնքան կենդադավութեաց՝ իբր զի ոչ պակասութիւն իրիք մասն ի ծերութեանէ եղանկի և ոչ յախտից առննդունել։

Գործները խօսքերովս այն ընտրելոյն վրայ եւս, որ գործակից եղաւ որքայն Սահակայ գործոց: Գործներ աչքերնիս դէպ ՚ի բարձունս լերանց Տարոնոյ և Գողթան, ահա անտի կ'ելանէ և կը բարձրանայ արեւն Հայաստանեայց Մաշտոյն Մեսրոպ օգնականն որքայն Սահակայ: Ինչպէս արեգակն իւր կենդանացուցիչ զօրութիւնն ունի կ'երը կաճեցնէ, այսպէս և սա իւր հայրենասիրութեան կրակովը կը վառէ և կը բորբոքէ իւր Հայտապետի սիրտը և իւր գործակցութեամբ կրկնբանակնէ հայութիւնը: Սորա չքնաղ կենաց պատկերն եւս կը ներկայացնէ մեզ Խորենացին ասելով « Գերազանցեալ քան զամենայն, որք զայնու ժամանակաւ առաքինիք էին: Քանզի ամբարտաւանութիւն և մարդահաճութիւն ՚ի նորա վարս անդի գտանել երբեք ոչ կարացին, այլ հնդ և լաւակամ և բարեխորհուրդ գործ և երկնայնոցն զարգարեալ սովորութեամբք զինքն բողբոց ցուցանէր: Վասն զի գոյր տեսլեամբ հրեշտակական մտօք ծննդական, բանիւք սրայծաւ, գործովք ժուժկալ, մարմնով արտաբայելալ, օտրասիւք անձաւ, խորհրդակցութեամբ մեծ, հաւատով ուղիղ, յուսով համբերող, սիրով անկեղծաւոր, ուսուցանելով անձանձրայթ »:

Ինչպէս Հայրապետն Սահակ կը միանայ Մեսրոպայ հետ, և երկուս մովք խորհրդով կը յղանան ազգի մը յառաջագիմութեան գլխաւոր տարրը և կը հրաւիրեն զիրօնաւորս և զաշխարհակնս գալ միանալ իւրեանց հետ և խորհիլ ազգի փրկութեան վերայ: Նոյնպէս այսօր թող միանան հայրապետք փարդապետաց հետ, և հրաւիրեն զայլս յորդոց իւրեանց ձեռքն տալ միմեանց և միաբան օգնել նոյն խորհրդոյ արդիւնքք, այոյնքն գը

րականութիւն աւելի ծաղկեցնելու, յագուտ Հայութեան և ՚ի փառս Աստուծոյ: Նոքա հայրենեաց օգաի համար ձգեցին իրենց բնակարաններն, ու հանդիսոր և հեռացան իւրեանց աղբականներէն, օտար երկիրներու մէջ թափառական կեանք անցուցին, եւ առանց բան մը չահելու դարձան ձեռն ունայն, այսօր և մէք ո՛վ եղբարք, յիշելով մեր առաքինի նախահարց անձնութիւնը, սիրով համբերենք և լիովն արդեամբք դառնալով ազգի որդւոց մէջ տարածենք, ծաւալեմք և բազմապատկս արդիւնաւորեմք մեզ արուած աւանդը:

Երանելին Մեսրոպ անտանն լի տաժանմունքներէ վերջը մարդկային տկար կարողութենէ խաղաղորելով իւր յոյսը Աստուածային օժանդակութեան կը դիմէ սրտեռանդն բողձանօք, հաւատքով և յուսով, և Աստուած, որ կատարիչն է օրինաւոր խնդրուածաց, նորա գովելի փափաքը կը լցուցանէ. մեք եւս շարունակ բողբոլ սրտիւ դիմենք Աստուածային օժանդակութեան, որպէս զի արժանացնէ զմեզ ըստ ամենայնի կատարելապէս ընդունելու մեր սրտին մէջ իւր տուած աւանդի հետ իւր սրբարար և բեղմնաւորիչ շնորհքը:

Սուրբն Մեսրոպ աջակցութեամբ որքայն Սահակայ և հաւանութիւն թագաւորին դպրոցներ կ'բանայ և զանազան տեսչերէն բազմութիւ մանկունք ժողովելով, կ'ուսուցանէ նոցա աստուածատուր հայկական տառերու գործածութիւնը. թող ուրեմն այսօր և Հայոց վարդապետք Հայրապետաց՝ եւ Հայրապետք մեծամեծաց յորդոր կարգալով բազմացնեն Աղգային դպրոցներն, առաջնորդելով ուղիղ շաւղն մէջ:

Վերջ ամենայնի ահա այսպէս կը խօսին մեր ամենու հետ Ս. Սահակ և

Մեարովայ, Թէ — դուք էք մեր յաջորդ-
քը, դուք պիտի խնամէք ազգը և կրօն-
նապատկերելով ձեր քնքրը պիտի ուսու-
ցանէք ազգի զաւակաց հետեւող լի-
նիլ իւրեանց նախահարց. և Աստուած
պիտի վարձատրէ զձեզ, ինչպէս վար-
ձատրեց զմեզ — :

Օ՛ն ուրեմն, այս աւուր սուրբ յիշատակին հետ, հարբ իմ և եղբարբ, յիշենք մեր ազգի վիճակը մեր առնա ունեցած պարտքը, յիշենք զայն միշտ և այնպէս պատրաստուինք, այն պէս գործենք որ նորա ծանր ծանր լէրքերուն անմիջական դարմաններ, ըստ պեղանիներ հոգալու կարող լինիմք։ Որպէս զի թէ մեր նախնի բարերարք և թէ արդի երախտաւորք և խնամա. կալք ուրախ լինին. այսպէս պէտք է յայտնել մեր երախտագիտու թիւնը և ոչ լոկ խօսքով։

Ընդունեցէք և դուք Ս. Տէր, Հայ.
ընդ հասարակաց, ընդունեցէք Ձեր որ-
դւոց խորին շնորհակալութիւնը, և ե-
րախտագէտ զգացման հաւաստին, զոր
ամեն առթիւ յայտնել խոստանալով՝
Ձեր հայրական օրհնութիւնը կը խըն-
դրեմք, որպէս զի Աստուծոյ շնորհաց
ներքիւ զարգանայ այս մեր մատաղե-
րամ մանկանց խումբը, և մէք կաղա-
չեմք զԱստուած, որ վարձատրէ Ձեր
և միաբանական ու խախ ջանքը և պը-
սակէ Ձեր բոլոր ազգօգուտ և բարի
խղճերը.

Յարմարեալ խաչաւորեալն Մեղիտիկեցի
Սէւ. Ժառ. Վարդապետի:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱՆԿԵՂ, ԻՐ ԽՈՍՏՈՎ ԱՆՈՒԹԻՒՆՆ
ԻՐԻՒՆ ԴԻՋՈՑ ՔԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄՐՏԻ
ԻԱՂ ՂԱՆՈՒԹԵԱՆ

Եւ այս առթիւ մեր կաթմիքը Մատիսի և Փռնչի
ներկայ խնդրոյն ձեռք ։

Ի՞նչ գեղեցիկ բան է ճշմարտութիւնը՝ որ ամենուն բերանը կը շրջի, ամեն մարդ կը գովէ զայն ըզուով, կը բարձրացնէ ու կը փառաւորէ բերնով, ամեն ոք կուզէ զինքն անոր հպատակ երեւցնել, բայց և որչափ ատեն ինչ ճշմարտութիւնը որ մարդիկ չեն ուզէր տեսնել զայն, սարսափօք և զգուանօք խոյս կուտան անկէ։ Ի՞նչ հակապատկեր է այս։ Ի՞նչ սէր ու ատելութիւն է ճշմարտութեան դէմ, զոր մարդիկ հանապազօր կ'զգան։ Ինչո՞ւ բերնով սիրել կը ձեւացնեն և գործքով կ'ատեն։ Ինչո՞ւ ըզուով գովել կախորժին, և գործքով շատ անգամ կը պարսաւեն։ Ինչո՞ւ ՚ի պատահել առթից յիշել կը փութան և մօտեցած ատենն խոյս սուս հեռանալ և անորմէն ծածկուիլ կ'ուզեն

- Բայց Բնչ է արդեօք ճշմարտութիւնը :

— Ճշմարտութիւնն այն է՝ որ իբրեւ,
գործը, խօսքը, խորհուրդը և զգացու-
միւ իւր էութեամբն ու համայն որպի-
սութեամբը 'ի պահանջել հարկին 'ի
յոյտ գայ. այս հանգամանքներէն մին
ոգակտ եղած ատեն, ճշմարտութիւ-
նը՝ ճշմարտութիւն լինելէ կը դադրի.
ճշմարտութեան բնութիւնը զմարդ-
կը թելադրէ՝ որ ինքնաբերաբար զայն
սիրէ. մարդկային ախտերն ալ կը բրու-
նադատեն զմարդ ատել զայն և խու-
սել անկէ, քանզի ճշմարտութիւնը լոյս
է, իսկ ախտք և մուլութիւնք խաւարի
գործեր են, զանոնք սիրողը հարկաւ
լոյսը պիտի ատէ ։